

Những vấn đề lý luận cơ bản về tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội

Hoàng Quốc Việt

Hệ 5, Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

Received: 18/11/2024; Accepted: 27/11/2024; Published: 02/11/2024

Abstract: Self-assessment of character qualities of cadets in military officer schools is a complex process, including cadets' self-awareness, analysis and evaluation of the level of expression of their own character values. In the military environment, especially in officer schools, self-assessment of character qualities plays a key role, not only helping cadets accurately perceive their strengths and weaknesses, but also helping them adjust their behavior, improve their sense of responsibility and discipline - essential factors in the process of striving to become a military officer.

Keywords: Self-assessment; Qualities; Cadets; Military Officer School.

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh hiện nay, sự phát triển mạnh mẽ của quân đội đòi hỏi đội ngũ sĩ quan không chỉ có kiến thức chuyên môn mà còn cần đến các phẩm chất vững vàng về chính trị tư tưởng, đạo đức và tinh thần trách nhiệm. Đối với học viên ở các trường sĩ quan quân đội, quá trình rèn luyện để hình thành những phẩm chất này đòi hỏi một phương pháp tiếp cận đặc biệt, trong đó, tự đánh giá phẩm chất là yếu tố nền tảng. Tự đánh giá phẩm chất không chỉ giúp học viên nhận diện đúng đắn các giá trị và năng lực bản thân mà còn là công cụ để họ tự điều chỉnh, phát huy thế mạnh và khắc phục những hạn chế. Điều này có ý nghĩa quan trọng, bởi trong môi trường quân sự, phẩm chất của một người cán bộ sĩ quan không chỉ tác động đến hiệu quả hoạt động của cá nhân mà còn ảnh hưởng đến chất lượng thực hiện nhiệm vụ của tập thể và sự phát triển của đơn vị.

Trong thực tế, học viên ở các trường sĩ quan quân đội cần đạt được những phẩm chất đặc thù, như tinh thần kỷ luật, lòng trung thành với Tổ quốc và khả năng lãnh đạo, để sẵn sàng đáp ứng mọi yêu cầu của quân đội. Tuy nhiên, khả năng tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội hiện nay còn gặp nhiều khó khăn do những hạn chế về nhận thức, thiếu các công cụ đo lường cụ thể và thiếu môi trường rèn luyện thực tế. Việc nghiên cứu về các khía cạnh lý luận của tự đánh giá phẩm chất cho học viên không chỉ giúp họ hiểu rõ hơn về vai trò và tầm quan trọng của tự đánh giá mà còn là cơ sở để các nhà quản lý giáo dục quân sự xây dựng chương trình đào tạo phù hợp, hỗ trợ cho học viên có khả năng

phát triển toàn diện phẩm chất cá nhân.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội

* Khái niệm tự đánh giá

Tự đánh giá là quá trình một cá nhân tự nhận thức, tự phân tích và tự nhận định về các giá trị, năng lực và thái độ của bản thân, qua đó điều chỉnh hành vi để phù hợp với các tiêu chuẩn, yêu cầu của xã hội và môi trường mà họ đang hoạt động. Trong quân đội, tự đánh giá được coi là một năng lực quan trọng, đặc biệt với học viên sĩ quan, vì nó giúp họ không chỉ nhận thức sâu sắc về điểm mạnh, điểm yếu của bản thân mà còn có khả năng điều chỉnh để đạt được các tiêu chuẩn quân sự. Tự đánh giá bao gồm quá trình xem xét bản thân một cách khách quan, tự phê bình và tự điều chỉnh, từ đó nâng cao ý thức trách nhiệm và khả năng hoàn thiện bản thân để đáp ứng yêu cầu của quân đội và xã hội.

* Khái niệm phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội

Phẩm chất là tập hợp những giá trị, đặc điểm ổn định và tính cách của cá nhân, được thể hiện qua thái độ, hành vi và quan hệ của cá nhân với xã hội và tổ chức mà họ phục vụ. Đối với học viên ở các trường sĩ quan quân đội, phẩm chất bao gồm các yếu tố như lòng trung thành với Tổ quốc, tinh thần trách nhiệm cao, tinh kỷ luật, ý chí kiên định, năng lực lãnh đạo và khả năng làm việc nhóm. Phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội không chỉ là biểu hiện của nhân cách mà còn là cơ sở quan trọng giúp họ đáp ứng các yêu cầu đặc thù của quân đội. Học viên

ở các trường sĩ quan quân đội cần được trang bị phẩm chất về tư tưởng chính trị vững vàng, đạo đức trong sáng, ý chí quyết tâm và kỹ năng nghề nghiệp chuyên sâu, nhằm phục vụ tốt cho vai trò lãnh đạo, chỉ huy trong tương lai.

** Khái niệm tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội*

Tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội là một quá trình tự nhận thức và đánh giá toàn diện các phẩm chất của bản thân dựa trên các tiêu chuẩn và yêu cầu của quân đội. Đây là một hình thức phát triển cao của tự ý thức, giúp học viên nhận diện rõ những phẩm chất đã đạt được cũng như những điểm còn hạn chế, từ đó tự điều chỉnh để cải thiện hành vi và phát huy các phẩm chất tích cực như tinh thần trách nhiệm, tính kỷ luật và ý chí chiến đấu. Thông qua tự đánh giá phẩm chất, học viên ở các trường sĩ quan có thể định hướng sự phát triển của bản thân một cách đúng đắn, duy trì động lực học tập, rèn luyện và từng bước hoàn thiện các phẩm chất cần thiết để sẵn sàng đảm nhận vai trò của người lãnh đạo, chỉ huy trong quân đội.

2.2. Biểu hiện và tiêu chí tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội

** Biểu hiện tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội*

Các biểu hiện tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội bao gồm sự tự nhận thức, tự phân tích và điều chỉnh bản thân theo các yêu cầu về phẩm chất mà quân đội đặt ra. Học viên ở các trường sĩ quan quân đội có sự tự đánh giá về những phẩm chất cơ bản như:

Thứ nhất, tự đánh giá về lập trường chính trị tư tưởng: Học viên có ý thức tự đánh giá các phẩm chất chính trị tư tưởng thông qua việc xem xét mức độ trung thành với Đảng, Nhà nước, Tổ quốc và Nhân dân. Họ tự nhận thức rõ sự kiên định trong lý tưởng, ý thức trách nhiệm trong việc bảo vệ các giá trị chính trị và sẵn sàng hoàn thành các nhiệm vụ chính trị, xã hội được giao. Biểu hiện này giúp học viên củng cố lập trường và duy trì tính kỷ luật chính trị trong mọi hoạt động quân sự.

Thứ hai, tự đánh giá phẩm chất đạo đức: Học viên thường tự kiểm tra tính trung thực, vị tha và khiêm tốn trong các mối quan hệ và hành động của mình. Việc tự nhìn nhận và duy trì tính trung thực giúp học viên xây dựng lòng tin với đồng đội và cấp trên, còn tính vị tha và khiêm tốn thể hiện qua sự sẵn sàng hỗ trợ đồng đội, lắng nghe ý kiến và điều chỉnh

hành vi vì lợi ích tập thể.

Thứ ba, tự đánh giá phẩm chất ý chí: Biểu hiện này bao gồm khả năng tự nhận thức về lòng dũng cảm, tính kỷ luật và tinh thần trách nhiệm trong học tập và thực hiện nhiệm vụ. Học viên có ý chí mạnh mẽ thường kiên định trước các khó khăn, tự nhận xét bản thân trong việc chấp hành kỷ luật, đảm bảo thực hiện nhiệm vụ và duy trì sự kiên nhẫn, bền bỉ trong quá trình học tập, rèn luyện.

Thứ tư, tự đánh giá phẩm chất nghề nghiệp: Học viên có ý thức về trình độ chuyên môn, khả năng lãnh đạo và tinh thần trách nhiệm trong việc học tập và rèn luyện. Họ tự đánh giá sự sẵn sàng của bản thân trong việc thực hiện nhiệm vụ, khả năng thích ứng và cải thiện kỹ năng chuyên môn. Qua đó, họ nâng cao năng lực đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của quân đội.

** Tiêu chí tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội*

Để đánh giá toàn diện phẩm chất cá nhân, học viên ở các trường sĩ quan quân đội cần dựa trên các tiêu chí như tính phù hợp, tính phân biệt và khái quát, độ cao - thấp và tính bền vững.

Tính phù hợp: Tiêu chí này đánh giá mức độ phù hợp của các phẩm chất cá nhân với tiêu chuẩn và yêu cầu của quân đội. Học viên phải xem xét liệu những phẩm chất của mình có đáp ứng đầy đủ các yêu cầu về chính trị, tư tưởng, đạo đức, ý chí và nghề nghiệp của quân đội hay không. Nếu có những phẩm chất không phù hợp, học viên cần điều chỉnh để đáp ứng tiêu chuẩn đặt ra.

Tính phân biệt và tính khái quát: Tính phân biệt yêu cầu học viên phải nhận thức và đánh giá các phẩm chất của bản thân một cách chi tiết và rõ ràng. Họ cần phân tích rõ từng phẩm chất, ví dụ như tách bạch giữa tính kỷ luật và tinh thần trách nhiệm. Trong khi đó, tính khái quát cho phép học viên nhìn nhận tổng thể các phẩm chất của bản thân, hiểu được sự tương tác và ảnh hưởng lẫn nhau giữa các phẩm chất, từ đó hình thành cái nhìn toàn diện.

Độ cao – thấp: Tiêu chí này giúp học viên nhận biết mức độ phát triển của từng phẩm chất, xác định đâu là phẩm chất mà mình đã đạt được ở mức cao và đâu là những điểm còn yếu cần cải thiện. Độ cao – thấp thể hiện sự hoàn thiện và tiến bộ, qua đó giúp học viên xác định kế hoạch phát triển phù hợp để hoàn thiện bản thân.

Tính bền vững: Tính bền vững đánh giá khả năng duy trì các phẩm chất đã đạt được qua thời gian và

trong các tình huống khác nhau. Học viên cần tự xem xét liệu họ có thể duy trì được các phẩm chất như tính kỷ luật, tinh thần trách nhiệm trong điều kiện khắc nghiệt của quân đội hay không. Đây là tiêu chí quan trọng để học viên có thể giữ vững phẩm chất trong thời gian dài, đối mặt với các thử thách trong môi trường quân sự.

2.3. Các yếu tố ảnh hưởng đến tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội

Quá trình tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố, trong đó những yếu tố thuộc về bản thân học viên giữ vị trí, vai trò quyết định.

**** Thứ nhất, trình độ nhận thức của học viên***

Trình độ nhận thức là yếu tố quan trọng và có ảnh hưởng trực tiếp đến quá trình tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội. Nhận thức ở đây không chỉ đơn thuần là sự hiểu biết về các kiến thức quân sự, mà còn bao gồm khả năng tự ý thức, phân tích và đối chiếu bản thân với các tiêu chuẩn, yêu cầu mà quân đội và xã hội đặt ra. Mức độ nhận thức cao hay thấp ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng và hiệu quả của việc tự đánh giá, đồng thời quyết định cách học viên điều chỉnh hành vi và phát triển bản thân.

Trình độ nhận thức của học viên quyết định khả năng họ hiểu rõ và phân tích đúng các phẩm chất của bản thân. Học viên với trình độ nhận thức cao sẽ có khả năng nhìn nhận toàn diện các phẩm chất như phẩm chất chính trị tư tưởng, đạo đức, ý chí và phẩm chất nghề nghiệp. Nhờ đó, họ có thể nhận thức rõ điểm mạnh và điểm yếu của mình, biết những phẩm chất nào cần được phát huy và những khía cạnh nào cần cải thiện. Nhận thức cao giúp học viên có cái nhìn khách quan và cân bằng về bản thân, không quá chủ quan hay tự mãn về những thành tựu, mà luôn duy trì tinh thần tự rèn luyện, không ngừng hoàn thiện.

**** Thứ hai, niềm tin của học viên***

Niềm tin là một yếu tố quan trọng và có ảnh hưởng sâu sắc đến quá trình tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội. Niềm tin ở đây không chỉ đơn thuần là sự tự tin vào năng lực cá nhân, mà còn bao gồm niềm tin vào lý tưởng chính trị, giá trị cách mạng và mục tiêu của quân đội. Yếu tố niềm tin tạo nên nền tảng tư tưởng vững chắc, giúp học viên kiên định trong quá trình tự nhận thức, đánh giá và hoàn thiện bản thân, đặc biệt trong một môi trường đòi hỏi tính kỷ luật, tinh thần trách nhiệm

và lòng trung thành cao như môi trường quân đội.

Niềm tin là yếu tố thúc đẩy sự tự tin vào bản thân. Học viên có niềm tin mạnh mẽ vào khả năng của mình sẽ có cái nhìn tích cực và khách quan hơn trong quá trình tự đánh giá. Niềm tin này giúp họ có khả năng phân tích những phẩm chất của mình một cách chính xác, không chỉ dừng lại ở việc nhận thức các điểm mạnh, mà còn dũng cảm đối mặt với những điểm yếu, những hạn chế còn tồn tại. Sự tự tin giúp học viên không ngại thừa nhận những sai sót, từ đó sẵn sàng điều chỉnh hành vi và rèn luyện để cải thiện bản thân. Ngược lại, nếu học viên thiếu niềm tin vào bản thân, họ dễ rơi vào trạng thái hoài nghi, tự ti và e ngại trong quá trình tự đánh giá. Sự thiếu tự tin này có thể khiến học viên không dám đối diện với những thiếu sót, hoặc chỉ đánh giá bản thân một cách phiến diện, không đầy đủ, dẫn đến việc không kịp thời điều chỉnh và cải thiện.

**** Thứ ba, hứng thú của học viên***

Hứng thú là một trong những yếu tố quan trọng ảnh hưởng sâu sắc đến quá trình tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội. Hứng thú trong học tập và rèn luyện không chỉ giúp học viên có tinh thần tự giác cao hơn, mà còn tạo động lực để họ chủ động trong việc tự xem xét, phê bình và hoàn thiện bản thân. Trong môi trường quân đội, nơi yêu cầu sự nghiêm túc và kỷ luật cao, hứng thú đóng vai trò quan trọng trong việc duy trì tinh thần học tập, nâng cao hiệu quả rèn luyện và phát triển phẩm chất cá nhân.

Hứng thú trong học tập và rèn luyện là động lực mạnh mẽ giúp học viên tự đánh giá phẩm chất một cách tích cực và hiệu quả. Khi học viên có hứng thú, họ thường chủ động hơn trong việc tìm hiểu kiến thức, tích cực tham gia vào các hoạt động huấn luyện và tự giác thực hiện các nhiệm vụ được giao. Hứng thú không chỉ khiến học viên cảm thấy việc rèn luyện trở nên thú vị hơn mà còn giúp họ duy trì sự tập trung, từ đó tăng cường khả năng nhận thức và phân tích, đánh giá các phẩm chất của bản thân. Những học viên có hứng thú cao với việc rèn luyện thường có xu hướng tự đặt ra những tiêu chuẩn cao cho bản thân và không ngừng phấn đấu để đạt được các yêu cầu của quân đội. Họ tự giác xem xét, đánh giá điểm mạnh, điểm yếu và sẵn sàng điều chỉnh hành vi để cải thiện, từ đó giúp quá trình tự đánh giá trở nên chính xác và hiệu quả hơn.

Bên cạnh ảnh hưởng có vai trò quyết định của các yếu tố chủ quan, quá trình tự đánh giá phẩm chất

của học viên ở các trường sĩ quan quân đội còn chịu ảnh hưởng không nhỏ bởi các yếu tố khách quan như môi trường học tập và mức độ quan tâm của gia đình.

** Môi trường học tập*

Môi trường học tập là một yếu tố ảnh hưởng sâu sắc đến quá trình tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội. Đây là môi trường đặc thù, bao gồm nhiều yếu tố như kỷ luật nghiêm ngặt, sự hỗ trợ từ giảng viên và cấp trên, tinh thần đồng đội và điều kiện vật chất, tất cả đều tác động trực tiếp đến việc học viên nhận thức và đánh giá phẩm chất của bản thân. Môi trường này không chỉ định hình cách học viên nhìn nhận bản thân, mà còn tạo động lực để họ phấn đấu, điều chỉnh hành vi và hoàn thiện phẩm chất của mình trong quá trình học tập và rèn luyện.

Trong quân đội, kỷ luật nghiêm ngặt là một trong những yếu tố cốt lõi. Học viên được rèn luyện trong một môi trường nơi kỷ luật được đặt lên hàng đầu, yêu cầu họ phải tuân thủ điều lệnh, điều lệ, mệnh lệnh, chỉ thị và phải có trách nhiệm với nhiệm vụ của mình. Chính môi trường này tạo ra áp lực tích cực, buộc học viên phải tự giác đánh giá bản thân một cách nghiêm túc. Họ phải tự nhìn nhận, đánh giá xem liệu mình đã đáp ứng được các tiêu chuẩn về kỷ luật, trách nhiệm và đạo đức mà quân đội yêu cầu chưa. Sự nghiêm khắc trong kỷ luật giúp học viên phát triển tính tự giác, không ngừng tự phê bình và từ đó họ có động lực để cải thiện những điểm yếu và phát huy điểm mạnh. Ngược lại, nếu môi trường kỷ luật không nghiêm, học viên có thể sẽ thiếu tự giác, dễ dàng bỏ qua những sai sót của bản thân, dẫn đến việc tự đánh giá trở nên không chính xác và thiếu hiệu quả.

** Mức độ quan tâm của gia đình*

Mức độ quan tâm của gia đình là một yếu tố có tác động lớn đến quá trình tự đánh giá phẩm chất của học viên tại các trường sĩ quan quân đội. Mặc dù môi trường quân đội đòi hỏi tính tự giác và kỷ luật cao, song sự quan tâm và hỗ trợ từ gia đình vẫn đóng vai trò quan trọng trong việc định hình tâm lý, tư tưởng và động lực cho học viên trong quá trình rèn luyện và phát triển. Gia đình là nền tảng quan trọng giúp học viên có được sự an tâm, ổn định tinh thần và động lực phấn đấu để hoàn thiện các phẩm chất cần thiết cho sự nghiệp.

Mức độ quan tâm của gia đình ảnh hưởng trực tiếp đến tâm lý và tinh thần của học viên trong suốt quá trình học tập và rèn luyện. Một gia đình có sự

quan tâm đúng mực, động viên và tạo điều kiện cho con em mình theo đuổi con đường quân sự sẽ giúp học viên có sự ổn định tâm lý. Sự động viên từ gia đình mang đến cho học viên cảm giác được hậu thuẫn, từ đó giúp họ tự tin hơn trong việc đối mặt với những khó khăn, thách thức trong môi trường khắc nghiệt như quân đội. Tinh thần vững vàng này tạo điều kiện thuận lợi để học viên tự đánh giá một cách khách quan và sâu sắc hơn, không ngần ngại đối diện với những điểm yếu và thiếu sót của bản thân, từ đó có động lực để cải thiện và phát triển phẩm chất cá nhân.

3. Kết luận

Tự đánh giá phẩm chất của học viên ở các trường sĩ quan quân đội có vai trò quan trọng đối với việc rèn luyện bản lĩnh chính trị, tinh thần trách nhiệm và năng lực quân sự của học viên, là nền tảng để học viên tự nhận thức, hoàn thiện và phát triển bản thân theo các chuẩn mực quân đội đặt ra. Quá trình tự đánh giá này giúp học viên nhìn nhận chính xác về các phẩm chất cá nhân, từ tính trung thực, tinh thần kỷ luật, đến lòng dũng cảm, trách nhiệm, đoàn kết và năng động. Qua đó, học viên có thể điều chỉnh và cải thiện các khía cạnh đạo đức, ý chí và bản lĩnh của mình để đáp ứng tốt hơn yêu cầu của nhiệm vụ và trách nhiệm cao cả trong môi trường quân đội. Tự đánh giá phẩm chất không chỉ giúp học viên xác định rõ những điểm mạnh cần phát huy và điểm yếu cần khắc phục mà còn nâng cao ý thức tự giác, tinh thần phấn đấu để hoàn thiện bản thân, góp phần xây dựng quân đội vững mạnh toàn diện.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Quốc phòng (2016), *Điều lệ Công tác Nhà trường Quân đội nhân dân Việt Nam*, Nhà xuất bản Quân đội nhân dân, Hà Nội, tr.87
2. GS.TS.Vũ Dũng (Chủ biên, 2008), *Từ điển Tâm lý học*, Nxb Từ điển bách khoa, Hà Nội, tr.305
- (3) Học viện Quốc phòng (2015), *Giáo trình đào tạo sĩ quan*, Nxb Quân đội Nhân dân, Hà Nội, tr.235
- (4) Hồ Chí Minh (1930 - 1945), “Sửa đổi lỗi làm việc”, *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 5, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.269.
- (5) Đào Lan Hương (2000), Nghiên cứu sự tự đánh giá thái độ học tập môn toán của sinh viên Cao đẳng sư phạm Hà Nội, Luận án Tiến sĩ Tâm lý học, Hà Nội.
- (6) Đỗ Ngọc Khanh (2005), *Nghiên cứu tự đánh giá của học sinh THCS Hà Nội*, Luận án tiến sĩ Tâm lý học, Hà Nội.